

PÕHISEADUSLIKU ASSAMBLEE I. ja III. TOIMKONNA
30. oktoobri 1991. a. ühisistungi p r o t o k o l l nr. 11
10.00 - 14.10

Osalesid

I. Toimkonnast

L. Hänni
V. Salum,
H. Runnel,
T. Kelam 11.50-13.30
A. Sirendi 14.00

III. toimkonnast

I. Hallaste,
I. Fjuk,
K. Koha,
J. Reinson,
Ü. Aaskivi,
M. Lauristin,
V. Niitsoo,
T. Käbin

Juhatas: I. Hallaste

Päevakorras:

Peatükkide "Seadusandlus" ja "Põhiseaduse muutmise" arutelu.

Salum tutvustab I. toimkonna poolt koostatud 7. peatüki redaktsiooni.

Hänni selgitab täiendavalt, miks I. toimkond otsustas & 75 4. lõigu välja jätta.

Hallaste teeb ettepaneku alustada arutelu lähtuvalt III. toimkonnas tõusetunud probleemidest, mida algselt 8 ja lisandub 5.

- 1) & 75 - Kellel on seaduse algatamise õigus?
- 2) & 76 lg. 1 - Mis on jõustumine ja kehtima hakkamine?
- 3) & 75 2. lõik - Tähtaja määratlemine.
- 4) & 75 - 3. lõigu väljajätmine.
- 5) & 76 lg. 3 - Millise häälteenamusega?
- 6) Kas on vaja seadusi, mille vastuvõtmiseks on raskendatud kord?
- 7) Kas erakorraline olukord on vaja sättida põhiseaduses?
- 8) Kas üleminekuaja kohta on vaja lisada täiendav säte?
- 9) Kas seaduste vastuvõtmise kord peab olema piiritletud?
- 10) Kas peavad eraldi olema riigieelarve muutmist tingivad seadused?
- 11) Vastuolu paragrahvis 78 lõik 2.
- 12) Seadusandliku initsiatiivi probleem.
- 13) Kes kirjutab seadustele alla?

I. probleem:

Paragrahv 74 sätib seaduse algatamise õiguse.

Hallaste arvab, et peaks olema seadusandliku algatuse õigus. H ä ä l e t a k s e läbi, kes on "seadusandliku algatuse" poolt - 7 (Fjuk, Lauristin, Hallaste, Aaskivi, Hänni, Reinson, Koha);

vastu -2 (Salum, Runnel);
erapooletu - 1 (Niitsoo).

Runnel endiselt kaitseb seisukohta, et üksikisiku initsiatiiv lämmatatakse, mistõttu vaja anda seaduse algatamise õigus teatud arvule isikuist. Grupi fikseerimine on konstitutsiooniline põhiküsimus.

Hallaste arvab, et seadusandliku algatuse õigus peaks olema igal saadikurühmal, alalisel komisjonil ja valitsusel.

Käbin toetab seda seisukohta.

Runnel vaidleb vastu, sest põhimõtteliselt on need erinevad ühendused. Saadikurühmad on poliitilised ühendused. Alalised

2.

komisjonid on seotud mingi riigi elualaga, poliitiline seisukoht ei ole esimesel kohal.

Lauristin peab oluliseks, et komisjonis oleks juba koalitsiooni esindajad. Peaks olema nii rühm kui komisjon. Pakun just "liikmetel", siis on mitmeid võimalusi.

Hallaste arvab, et komisjonile on vaja seadusandliku algatamise õigust, sest komisjon tunneb probleemi paremini.

Fjuk arvab, et üksikisiku oiguse eesmärk on see, et ta teeks enne tööd, leiaks poolehoidjaid. Ka praegu oleme valitud üksikuina. Fraktsioonid on kujunenud. Seadusandliku algatuse õigus peaks aga olema kõigil komisjonidel, ka ajutistel, mis mingi probleemi lahendamiseks moodustatakse riigikogu liikmeist.

Käbin leiab, et igal liikmel peaks algatuse õigus olema. Ta esitab eelnõu komisjonile ja sellest läheb kogu seadusandlik protsess käima.

Niitsoo arvates probleem selles seisnebki, et kedagi ei või sellest õigusest ilma jätta. Toetab, et igal liikmel, komisjonil ja valitsusel oleks seadusandliku algatuse õigus. Saadikurühmade kohta ei oska ta koheselt midagi arvata.

Hallaste võtab kokku: seadusandliku algatuse õigus oleks igal liikmel, saadikurühmal, komisjonil ja valitsusel.

Salum vastu, sest saadikurühmadja komisjonid juba koosnevdkinendest üksikliikmetest ja sellist loetelu pole vaja.

Koha soovib loetelu sisse kirjutada.

Hallaste küsib, kas presidendil peaks see õigus olema.

Hänni selgitab I. toimkonna nimel, et presidendil I. toimkonna arvates ei ole seadusandliku algatuse õigust vaja anda.

Hallaste tõstatab sama probleemi mingi rahvahulga suhtes.

Fjuk: Praegu liikvel rahvaalgatuse propageerimine rahvahääletuse läbiviimiseks. See seaks rahvahulga kõrgemale seadusandjast. Otsustama peaks Riigikogu, kas õigus oleks 10. või 25. tuhandel. Küsimusena võiks näiteks tulla kohalike omavalitsuste probleem.

Koha on arvamusel, et enam allkirju seelisel määral kui varem kokku ei tule.

Käbin põhimõtteliselt pooldab rahvahääletust, kuid samas juhib ta tähelepanu sellele, et rahvahääletus on ääretult kallis, lausa luksuslik korraldada. Mujal maailmas korraldatakse reeglina koos valimistega. Selletõttu peab ta oluliseks kaaluda rahvahääletuse varianti.

Hallaste arvates on see üks küllaltki populistlik võte. Ta arvab, et 10 tuh. kodanikku leiavad ikka ühe saadiku, kelle kaudu oma ideid realiseerida.

Lauristin pooldab rahvahääletust ainult teatud küsimustes.

H ä ä l e t a t a k s e, kes rahvaalgatuse poolt - 1 (Fjuk);
vastu - 9

erapooletu - 1 (Reinson).

Salum paneb hääletusele & 74 omapoolose redaktsiooni:

"Seadusandliku algatuse õigus on igal riigikogu liikmel, nende rühmadel ja valitsusel".

H ä ä l e t a t a k s e. Poolt Salum. Ülejäänud vastu.

Arutatakse saadikurühma mõistet.

Lauristini arvates on parlamendi struktuur välja kujunenud. Põhielemendid on poliitilised ühendused ja komisjonid.

Niitsoo toetab Lauristini.

3.

K o o s k ö l a s t a t a k s e & 75 tekst:

"Seadusandliku algatuse õigus on Riigikogu liikmel, Riigikogu liikmete poliitilisel ühendusel, Riigikogu komisjonil ja valitsusel".

PROBLEEMID 2 ja 13.

Arutatakse, kas nimetada Riigikogu poolt vastuvõetud otsusi ja seadusi, aga ka pöördumisi üheselt seadusandlikeks aktideks või ~~lihtsalt aktideks~~ kirjutab riigivanem alla ainult seadustele.

Fjuk küsib, kas riigivanem peab Riigikogu aktidele alla kirjutama.

Lauristin: Kes kirjutab siis aktidele alla, kui jõustub ilma allkirjata.

Käbin selgitab, et kõik seadused võetakse vastu riigi nimel ja riigi nimel kirjutab alla ainult riigivanem.

O t s u s t a t a k s e:

Jätta & 76 esimesest reast välja sõna "jõustub" ja sõnastada see lõik järgmiselt: "Riigikogu poolt vastuvõetud seadused kirjutab alla riigivanem".

PROBLEEM 3.

Hänni arvab, et aeg peaks olema piisav, et riigivanem jõuaks alla kirjutada. I. toimikond otsustas eelmisel päeval kolme nädala kasuks.

Niitsoo arvab, et see aeg on pikk. Eitav vastus kujuneb riigivanemal ilmselt juba seaduse loome protsessis ja seetõttu vaevalt on tarvis talle kolme nädalat aega, et otsustada, kas kirjutada alla või saata tagasi.

Lauristin arvab, et kokku võiks olla kolm nädalat. Neist 10 päeva allakirjutamiseks.

Kelam meenutab, et pikema aja määratlemisel oli üheks argumendiks, et riigivanem on ära ega saa seetõttu alla kirjutada. Pakub kaks nädalat.

Fjuk arvab, et peaks päevadega hakkama saama. Näiteks 10 päeva.

Koha: Seadusloome protsess kestab aastaid ja see 5 või 10 päeva on kaduvväike suurus.

H ä ä l e t a t a k s e, kes on

10 päeva poolt - 3;

14 päeva poolt - 7;

20 päeva poolt - 1.

O t s u s t a t a k s e & 76 2. lõigus anda riigivanemale seaduste allakirjutamiseks aega 14 päeva.

PROBLEEM 4.

Hänni selgitab, miks I. toimikond oli otsustanud projekti paragrahvist 75 jätta välja kolmanda lõigu.

Aaskivi arvates Hänni argumentatsioon ei tööta.

Salum toetab Hännit.

Selle sätte säilitamist pooldavad Hallaste, Fjuk, Aaskivi.

Väljajätmise poolt on 8 (Reinson, Koha, Hänni, Runnel, Lauristin, Salum, Kelam, Niitsoo).

PROBLEEM 5.

Arutatakse & 75 (projektis) viimases lõigus häälteenamuse määratlust.

4.

Koha pooldab absoluutset häälteenamust.

Fjuki arvates on vaja lisada ka mingi aeg, millemöödumisel võib uuesti hääletada. Juhus, kus riigivanema poolt tagastatud seadust uuesti otsustatakse on kindlasti poliitiline sündmus ja võib eeldada, et siis on kohal ka palju saadikuid. Toetab absoluutset häälteenamust.

Hänni arvab, et põhiseaduslike institutsioonide konflikti ei ole parlamendil õigust kergelt võtta. Seetõttu peaks kehtestama absoluutse häälteenamuse.

Aaskivi arvates Fjuki ettepanek aja määratlemiseks on päevakorra küsimus.

O t s u s t a t a k s e: Asendada & 76 viimases lõigus "kahekolmandikuline häälteenamust" absoluutse häälteenamusega Riigikogu valitud koosseisust.

PROBLEEM 6.

Arutatakse, millised peaksid olema need seadused, mille vastuvõtmine või muutmine peaks olema rahvahääletusega.

Koha arvab, et rahvahääletusele need seadused, mis toovad kaasa suveräänsuse kitsendamise. Soovitab Raidla projektist lähtuda.

Käbin on põhimõtteliselt Raidla projektis toodu vastu. Selle poolt 9, Vastu Aaskivi ja Käbin.

Arvatakse, et poliitilistesse, majanduslikesse ja sõjalistesse liitudesse astumine peaks toimuma rahvahääletusel.

PROBLEEM 11

Hänni arvab, et & 78 teise lõigu mõtte peaks viima välislepingute peatükki.

Lauristin seda õigeaks ei pea.

O t s u s t a t a k s e, et uue tekstivariandi sõnastab Hänni ja kuna selle peatüki teema kuulub I. toimkonnale, siis esitab I. toimkond uue tekstivariandi.

78. paragrahvi piiride vähendamist käsitleva 2. lõigu väljajätmist pooldab ka III. toimkond.

PROBLEEM 7

Arutatakse, kas erakorralise olukorra fikseerimine on põhiseaduses tarvilik.

Hallaste arvab, et paragrahvi 78 peaks lisama, et juhul, kui Riigikogu on takistatud kokku tulema, siis peale Adamsi projektis määratud isikute võiksid erakorralises olukorras seadusi kehtestada ka nende asetäitjad.

Runnel pakub võimalust, et erakorralises olukorras kõikide riigiinstitutsioonide kokkukukkumise korral jätkatakse õigusliku järjepidevuse alusel.

Käbin arvab, et põhiseadust teeme tuleviku ja normaalse olukorra jaoks. Pole vaja musti stsenaariume sisse kirjutada. Seda sätet pole vaja.

Hänni tuletab meelde, et küsimus on selles, kas seadusandlus saab realiseeruda erakorralises olukorras.

H ä ä l e t a t a k s e, kes pooldab nende põhimõtete jätmist.

Poolt - 6 (Hallaste, Lauristin, Niitsoo, Kelam, Fjuk, Koha)

Vastu - 4 (Salum, Hänni, Käbin, Runnel);

erapooletu - 2 (Reinson, Aaskivi).

Runnel palub juhul, kui jäetakse see tekst sisse, et vähemalt asendataks sõna "füüsiliselt" sõnaga "vägivaldselt".

O t s u s t a t a k s e:

Jätta projekti paragrahv 78 sisse, asendada sõna "füüsiliselt" sõnaga "vägivaldselt".

Alternatiivi "Paragrahv 78 tervikuna välja jätta" esitab I. toimkond.

PROBLEEM 8.

Kas on vaja põhiseaduses fikseerida üleminekuaja seadusi ja üldse seda perioodi.

Hallaste arvab võimaliku olevat need probleemid lahendada rakendusotsusega.

Runnel peab oluliseks just konstitutsiooniliste sätete fikseerimise.

Fjuk arvab ka, et praegu on terve rida seadusi, mida koheselt ega lähemal ajalgi pole võimalik asendada uutega, seetõttu jääb seaduste kehtimatuse auk.

Koha arvab, et tuleb siiski teha rakendusotsusega.

Runnel vaidleb veel kord vastu tuues ühtlasi näite Prantsusmaa põhiseadusest.

Hänni arvab, et need probleemid tuleks tõesti lahendada põhiseaduse piires ja eraldi paragrahvina kõige lõpus.

Käbin pakub välja, et rakendusaktis leiaksid need probleemid käsitlemise ja see akt läheks ka rahvahääletusele. Siis kasutatakse neid hiljem koos.

Salum toetab Runnelit ja leiab, et vaja viimase peatükina sisse võtta.

Hallaste teeb ettepaneku ka viimase peatüki redaktsioon välja pakkuda.

Fjuk leiab, et Eesti ebanormaalne minevik peaks ikkagi põhiseaduses kajastamist leidma.

Hallaste arvab, et tegelikkuses on võimalik kolm lahendit:

a) rakendusseaduses, mis võetakse vastu rahvahääletusel;

b) eraldi peatükina;

c) kirjutada "Seadusandluse" peatükki.

Eraldi peatüki lisamise poolt 6 ja vastu 5.

Asja edaspidise lahenduse käiku peetakse I. toimkonna asjaks.

Koha arvates peaks Raidla projektist lähtuvalt määratlema ka seaduseelnõude vastuvõtmise korra.

Hallaste leiab, et ka see on I. toimkonna asi.

Salum sõnab seepeale, et see oleks tabetu täiendus, kuna Riigikogu kohta on oma peatükk ja seal on reguleeritud.

PROBLEEM 10

Koha tõstatab probleemi riigieelarve muutmist kaasatoovate seaduseelnõude algatamist käsitlevate sätete eraldi sissetoomise ka seadusandluse peatükis. Soovitab Raidla projekti paragrahvi 99 teksti osaliselt ja tuua see praeguse teksti & 76 ette. Raidla & 99 tekstist võiks võtta kuni sõnani "arvestusega".

Hänni arvates oleks sellise sätte toomine praeguse teksti & 90 kordamine.

Koha seletab veel kord erinevust.

Hallaste toetab Koha ettepanekut.

O t s u s t a t a k s e, et lisatava ja eelarve muutmist kaasatoovate seaduseelnõude esitamise korra kohta koostab teksti K. Koha, mille peatükki paigutamise otsustab I. toimkond.

6.

Koha esitab omapoolse teksti : "Seaduseelnõud, mis tingivad riigieelarves tulude vähendamist või kulude suurendamist või kulude ümberjaotamist, tuleb algatajate poolt varustada vajalike rahaliste arvestustega, näidates ära tuluallikad vastavatekulude katteks".

15. PEATÜKK

arutamiseks esitab III. toimkond omapoolsete probleemide ringi:

- 1) & 126 sõna "seadusliku"välja jätta;
- 2) Muutmise üldine kord;
- 3) uue põhiseaduse väljatöötamise võimalused;
- 4) kas eristada põhiseaduse vaimu ja mõtet?
- 5) põhiseaduse muutmise algatamise õigus,
- 6) kas riigivanemale anda põhiseaduse muutmise algatamise õigus?

Ei peeta õigeks vaimu ja mõtte jätmist sõnastusse.

Aaskivi soovib kaalumiseks võtta J. Raidla projektist paragrahvide 158 ja 159 mõtte ja mugandada see Adamsi projekti paragrahvidesse 127-128.

III. toimkonnast selle ettepaneku vastu Niitsoo, poolt Fjuk, Aaskivi, Hallaste, Koha.

Hänni soovib lisada inimoõigusi muutvate sätete vastuvõtmise kohta tekstilõigu.

Hallaste arvab, et see võiks olla juhul, kui puudutatakse inimoõiguste kitsendamist. Siis tuleks panna rahvahääletusele.

Aaskivi tuletab I. toimkonnale meelde, et mehaaniliselt Raidla projekti paragrahvide mõtet üle kanda ei saa, sest Raidlal on üldsätteis hoopis teised printsiibid.

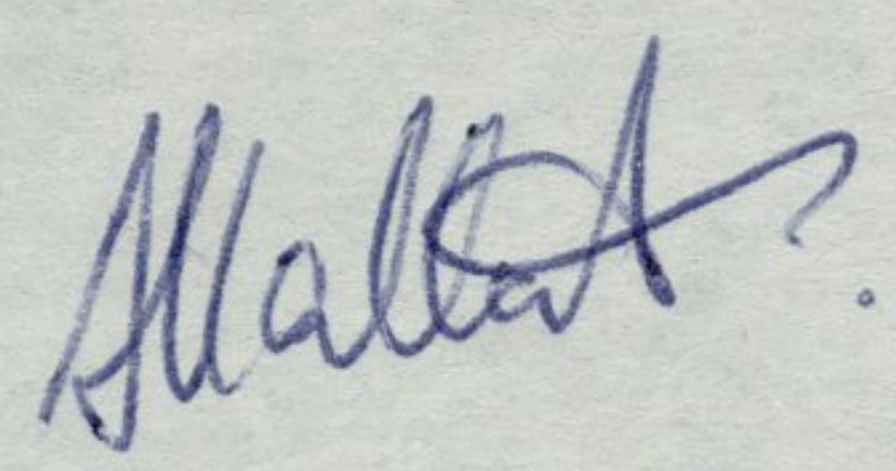
Salum arvab, et I. toimkond jätab hoopis Adamsi teksti tervikuna ega võib-olla lähtugi III. toimkonna poolt pakutud probleemideringist.

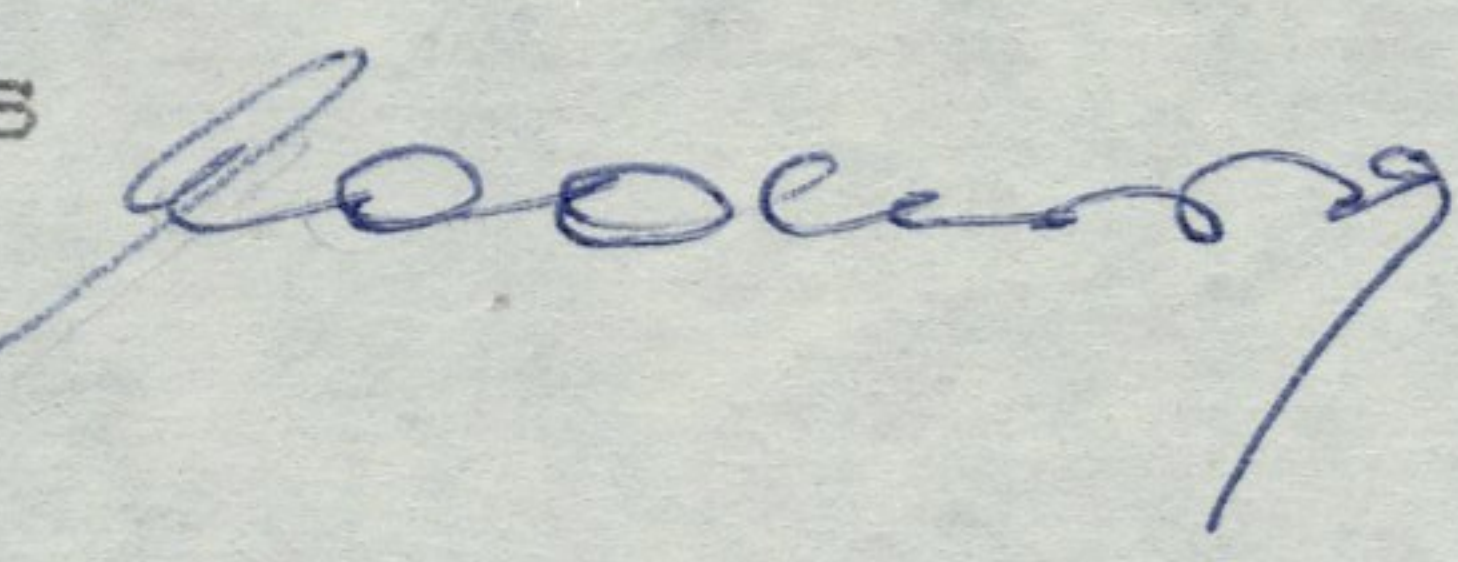
Hallaste teeb siiski ettepaneku, et I. toimkond seadusandluse peatüki arutamisel lähtuks

- 1) J. Raidla projekti teatud paragrahvide mõttest ja
- 2) leiaks nende sätete loetelu, mida tuleks panna rahvahääletusele.

O t s u s t a t i:

pärast lõunavaheaega jätkavad toimkonnad tööd eraldi.

Juhatas I. Hallaste

Protokollis S. Tooming